

Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Viktorui Pranckiečiui
Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijai
Lietuvos respublikos Užsienio reikalų ministerijai

REZOLIUCIJA

DĖL ASTRAVE STATOMOS BALTARUSIJOS ATOMINĖS ELEKTRINĖS

LiJOT Asamblėja nr. 49

2020 m. liepos 18-19 d., Vilnius

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT) didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 68 nacionalines jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas, savivaldybių jaunimo organizacijų tarybas, išreiškia susirūpinimą dėl nesaugios, Baltarusijoje statomos Astravo atominės elektrinės (toliau - Astravo AE).

Astrave statoma Baltarusijos atominė elektrinė stovi 20 km nuo Lietuvos Respublikos (Toliau - LR) sienos ir 45 km nuo Lietuvos sostinės Vilniaus, didžiausio šalies miesto, kuriame gyvena daugiau nei 544 tūkst. žmonių, ir yra įsikūrusios svarbiausios šalies institucijos. Atsižvelgiant į 2011 metų Fukušimos tragedijos¹ mastą, buvo patvirtintas saugumo standartas², kuris rekomenduoja nestatyti atominių elektrinių arčiau kaip 100 km iki miestų, todėl Astravo AE pažeidžia tarptautines rekomendacijas dėl vietos pasirinkimo. Atsižvelgiant į Konvencijos³ dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (toliau – ESPOO) sprendimą⁴, kuriame šalis 2019 m. vasario 7 d. konstatavo, kad Baltarusija pažeidė ESPOO konvencijos 4-6 straipsnius, pripažinta, kad Baltarusija netinkamai įvertino poveikį aplinkai, netinkamai konsultavosi su poveikį patiriančiomis šalimis ir priėmė netinkamą galutinį Astravo AE lokacijos parinkimą šio sprendimo nepagrįsdama. Atominė elektrinė kelia grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui, aplinkai, visuomenės sveikatai ir yra tarptautinių branduolinės

---

¹ Fukushima accident Summary [<https://www.britannica.com/event/Fukushima-accident>]

² International Atomic Energy Agency, Actions to Protect the Public in an Emergency due to Severe Conditions at a Light Water Reactor, [[EPR-NPP PPA](#)]

³ UN, Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context [[Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context](#)]

⁴ UN, Compliance by Belarus with its obligations under the Convention in respect of the Belarusian nuclear power plant in Ostrovets. [http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/meetings/2019/IS_MOP_5-7_February_2019_Geneva/Decision_IS.1d.pdf]

saugos standartų neatitinkantis, komerciškai nepagrįstas, Rusijos⁵ lėšomis bei technologijomis remiamas projektas, kuriuo siekiama stiprinti Rusijos įtaką regione ir geopolitinėje arenoje.

Valstybės saugumo departamentas 2020 m. Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimo ataskaitoje nurodo⁶ (toliau – VSD ataskaita), jog projekto užsakovai ir vykdytojai atliko pažeidimų. Atominės elektrinės statymo metu yra nešalinami streso testų trūkumai, branduoliniam kurui nepritaikomos patalpos, statybas prižiūrinčių institucijų reikalavimai ir jų išvados yra ignoruojamos, užfiksuoti įvairūs incidentai ir gaisrai. VSD ataskaitoje pastebima, kad Baltarusija ir toliau neteikia visos informacijos susijusios su statymo ir kitais darbais, taip vengdama viešumo.

Atsižvelgiant į žymius trūkumus ir galimą pavojų Lietuvai bei regionui, LR Seimas priėmė elektros pirkimą iš nesaugios, Astravo atominės elektrinės draudžiančius įstatymus⁷. Praktiškai jie yra įgyvendinami tik tiesioginėje prekyboje tarp Baltarusijos ir Lietuvos, tačiau Baltarusija ir toliau gali prekiauti su kitomis valstybėmis. Ši aplinkybė atskleidžia, kad elektros energija, naudojantis „Nord Pool“ (elektros energijos pardavimų birža), Lietuvą pasiekti galėtų per kitas valstybes, pavyzdžiui Latviją. Tai prieštarautų LR elektros nepirkimo iš nesaugių atominių elektrinių principui, bei leistų Astravo AE energijai patekti į Lietuvos rinką.

Atominei elektrinei aušinti planuojama naudoti Neries vandenį. Kadangi Neris įteka į Nemuną, o Nemuno baseinas apima 72 procentus Lietuvos teritorijos⁸, branduolinės avarijos atveju būtų užteršta net 90 procentų viso Lietuvos geriamojo vandens.⁹ Dalinė permanentinė tarša radionuklidais darytų Lietuvai nuolatinę žalą. Dėl Astravo AE paleidimo, galimų katastrofų ir ekologinių avarių kyla poreikis numatyti veiksmus dėl krizių valdymo. Vidaus reikalų ministerija (toliau – VRM) nesiima pakankamai veiksmų dėl galimai kiliančių grėsmių valdymo, o 2019 m. spalio 15 d. kilusi ekologinė avarija Alytaus pramonės rajone esančioje naudotų padangų perdirbimo įmonė „Ekologistika“ atskleidžia, kad nacionalinės institucijos

---

⁵ World Nuclear Association, Nuclear power in Belarus [<https://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-a-f/belarus.aspx>] 2020.05

⁶ VSD, grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020, <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2020/02/2020-Gresmes-LT-.pdf>

⁷ Lietuvos Respublikos Seimas, Dėl energetinės nepriklausomybės ir Astravo branduolinės elektrinės keliamos grėsmės [<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/0693dd60644b11eaa02cacf2a861120c?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=62199504-f39f-4f6d-9844-3bc98d2dcfaf>]

Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos parlamentinių partijų susitarimas dėl bendrų veiksmų dėl nesaugios Astravo AE

[<https://www.lrs.lt/sip/getFile?guid=511b8a2b-8f85-4262-8b7a-de784e01d616>]

⁸ *Nemunas*. Tarybų Lietuvos enciklopedija, T. 3 (Masaitis-Simno). – Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1987. 194-196 psl.

⁹ Užsienio reikalų ministerijos duomenys, faktai apie Astravo AE [<http://www.astravuine.lt/copy-of-apie-astravo-ae>]

sunkiai susitvarko su tokių įvykių valdymo užduotimi, kas kelia nerimą dėl galimų katastrofų, susijusių su Astravo AE.

Lietuva ir Baltarusija yra 1963 m. Vienos konvencijos dėl civilinės atsakomybės už branduolinę žalą¹⁰ narės. Ši konvencija nurodo, jog Baltarusijos atsakomybė už Astravo AE avarijos hipotetiškai padarytą žalą yra apribota iki 360 milijonų eurų. Pasaulyje jau įvykusių tragedijų, susijusių su branduolinėmis jėgainėmis žala siekė kur kas daugiau. Palyginimui, Černobylio avarijos padaryta žala siekė 700 milijardų, o Fukušimos – 250 milijardų eurų. Lietuva branduolinės žalos kompensacijos galėtų reikalauti tik Baltarusijos prezidentinės respublikos teisme, susiklosčius esamoms aplinkybėms Lietuvos dalyvavimas Vienos konvencijoje ne tik neatitinka, bet yra priešingas Lietuvos ir jos žmonių interesams.

Žinoma, kad 2017 m. birželio 15 d. LR Seimas įstatymu pripažino Baltarusijos Respublikoje Astravo rajone statomą branduolinę elektrinę nesaugia branduoline elektrine, kuri kelia grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, aplinkai ir visuomenės sveikatai¹¹. Tais pačiais metais, lapkričio 24 d. Europos Komisijos pirmininkas Žanas Klodas Junkeris pareiškė, kad Astravo atominis projektas nėra vien Lietuvos ir kaimyninės šalies dvišalis klausimas, o visos Europos bendras interesas.

Suvokdama šių problemų svarbą, LiJOT ragina imtis reikalingų veiksmų:

1. Užkirsti kelią nesaugios Astravo AE veiklos pradžiai, ir užtikrinti, kad per „Nord Pool“ branduolinė energija nepatektų į Lietuvą;
2. Užtikrinti, kad Europos Sąjunga priimtų teisiškai įpareigojantį sprendimą dėl Astravo AE keliamų grėsmių Europos Sąjungos gyventojams ir imtųsi atitinkamų veiksmų Baltarusijos atžvilgiu;
3. Siekti, kad Europos Sąjunga įvestų sankcijas Astravo AE operatoriui „Rosatom“ ir kitoms įmonėms bei tarpininkams, kurie dalyvauja statant ir dalyvaus prekiaujant Astravo AE energija;
4. Siekti Lietuvos ir kaimynystėje esančių valstybių institucijų bendradarbiavimo sutarčių pasirašymo dėl Astravo AE klausimų;

---

¹⁰ Lietuvos Respublikos Seimas, Vienos konvencija dėl civilinės atsakomybės už branduolinę žalą, [<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-wd7z718ns&documentId=TAIS.19843&category=TAD>]

¹¹ Lietuvos Respublikos Seimas, Dėl energetinės nepriklausomybės ir Astravo branduolinės elektrinės keliamos grėsmės [<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/0693dd60644b11eaa02cacf2a861120c?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=62199504-f39f-4f6d-9844-3bc98d2dcfaf>]

5. Siekti Europos Sąjungos palaikymo Lietuvos principinei pozicijai dėl elektros energijos neįsileidimo į ES šalių rinkas iš kaimyninių šalių, kurių branduolinės jėgainės yra nesaugios, ES streso testų reikalavimų neatitinkančios ar pažeidžiančios tarptautines branduolinės saugos ir aplinkosaugos konvencijas;
6. Parengti teisės aktus, kurie apibrėžtų galimų avarijų Astravo branduolinėje jėgainėje padarinių likvidavimo Lietuvoje nuostatas bei nustatytų dėl parengiamųjų darbų jau dabar patiriamų išlaidų įvertinimo bei žalos kompensavimo tvarką ir sąlygas;
7. Užtikrinti vieningą ir Lietuvos interesus atstovaujantį valstybinių institucijų darbą, siekiant užkirsti galimą Astravo AE plėtrą ir sukurti saugią aplinką Lietuvos gyventojams;
8. Siekti aktyvaus Astravo AE klausimo prioritetizavimo ir atstovavimo Europos Vadovų Taryboje;
9. Parengti ir pateikti LR Seimui svarstyti Lietuvos Respublikos įstatymo dėl 1963 m. Vienos konvencijos¹² dėl civilinės atsakomybės už branduolinę žalą denonsavimo projektą.

Prezidentas

Lukas Kornelijus Vaičiakas

---

¹² Lietuvos Respublikos Seimas, Vienos konvencija dėl civilinės atsakomybės už branduolinę žalą, [<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-wd7z718ns&documentId=TAIS.19843&category=TAD>]